

فرصت‌های رشد، نگهداشت وجه نقد و حق‌الزحمه حسابرسی

دکتر حسن همتی^۱

استادیار، گروه حسابداری، موسسه آموزش عالی پرندک، پرندک، ایران

اسماعیل امیری^۲

دانشجوی دکتری حسابداری، دانشکده علوم اقتصادی و اداری، دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران

صفدر علی پوری^۳

مربی گروه حسابداری، عضو هیئت علمی دانشگاه خلیج فارس بوشهر و دانشجوی دکتری حسابداری دانشگاه مازندران

(تاریخ دریافت: ۲۹ بهمن ۱۳۹۶؛ تاریخ پذیرش: ۱۷ تیر ۱۳۹۶)

مدیران به دنبال منافع اقتصادی، سطح بالای از وجه نقد حفظ می‌کنند. وجه نقد اضافی، مشکلات نمایندگی بین سهامداران و مدیران را تشدید می‌کند، حساب‌برسان برای کاهش ریسک حسابرسی مربوط به نگهداشت وجه نقد، تلاش‌های بیشتری را از طریق حق‌الزحمه حسابرسی بالاتر جبران می‌کنند. در این راستا، پژوهش حاضر ارتباط بین نگهداشت وجه نقد و حق‌الزحمه حسابرسی را مورد مطالعه قرار داده است و نقش فرصت‌های رشد شرکت را بر این رابطه آزمون کرده است. در این پژوهش، اطلاعات مالی ۶۷ شرکت پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران در بازه زمانی ۱۳۸۵-۱۳۹۴ بررسی شده است. نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌های پژوهش نشان می‌دهد که، بین نگهداشت وجه نقد و حق‌الزحمه حسابرسی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. از این یافته استنباط می‌شود که سطح بالای نگهداشت وجه نقد، متضمن تلاش حسابرسی بیشتر و در نتیجه حق‌الزحمه حسابرسی بالاتر خواهد بود. دیگر یافته‌های پژوهش حاکی از این است که، هر دوی فرصت‌های رشد بالا و پایین شرکت باعث تقویت شدن ارتباط بین نگهداشت وجه نقد و حق‌الزحمه حسابرسی می‌شود؛ در واقع، به دلیل بوجود آمدن تضاد نمایندگی ناشی از نگهداشت وجه نقد، حسابرسی آنها اغلب دشوار می‌شود و بویژه در شرکت‌های با رشد بالا، رفتارهای فرصت‌طلبانه مدیران برای دستیابی به اهداف و موضع خویش بیشتر می‌شود و حق‌الزحمه حسابرسی بر اثر تلاش‌های حساب‌برسان افزایش می‌یابد.

واژه‌های کلیدی: نگهداشت وجه نقد، حق‌الزحمه حسابرسی، فرصت‌های رشد، تضاد نمایندگی.

¹ hemmatih433@yahoo.com

² esmaeilamiri303@yahoo.com

³ safdar.alipour@pgu.ac.ir

مقدمه

تاکنون پژوهش‌های زیادی در خصوص عوامل موثر بر حق‌الزحمه حسابرسی انجام شده است. اطلاع از این موضوع هم برای صاحبکار و حسابرسان مفید می‌باشد. از این منظر برای صاحبکار مفید است که رقم حق‌الزحمه حسابرسی درخور توجه است و از دید حسابرسان از این منظر اهمیت دارد که با آگاهی از این موضوع خدمات خود را به شکل مناسبی قیمت‌گذاری می‌کنند [۹]. براساس مطالعات نظری پیشین دو نظریه که همچنان در حوزه تحقیقات حسابرسی بر حق‌الزحمه حسابرسی نقش غالب دارند، که عبارتند از نظریه تلاش‌های حسابرسی و نظریه وابستگی اقتصادی حسابرس به صاحبکار. از منظر نظریه تلاش حسابرسی، حسابرسان برای کاهش ریسک حسابرسی تلاش‌های گسترده‌ای انجام می‌دهند که این امر منجر به حق‌الزحمه حسابرسی بالاتر به دلیل رسیدگی‌های بیشتر صورت می‌گیرد. همچنین، کاهش ریسک حسابرسی خود تجلی کیفیت حسابرسی بالاتر است. از منظر نظریه وابستگی اقتصادی حسابرس به صاحبکار، ممکن است حق‌الزحمه حسابرسی حاصل تلاش‌های رسیدگی حسابرسان نبوده و ناشی از تئانی با صاحبکار است. در این خصوص استقلال حسابرسان خدشه‌دار می‌شود و کیفیت حسابرسی کاهش می‌یابد. به دلیل بحث برانگیز بودن حق‌الزحمه واقعی پرداخت شده به حسابرسان، همچنان مطالعه درباره حق‌الزحمه حسابرسی در میان محققان و دانشگاہیان درخور و سزاوار توجه بیشتری است.

از جمله عواملی که می‌تواند رسیدگی‌های حسابرسان را افزایش دهد موضوع نگهداشت وجه نقد است. در سال‌های اخیر، موضوع نگهداشت وجه نقد در بین شرکت‌های ایرانی توجه قابل ملاحظه‌ای را از طرف سرمایه‌گذاران و پژوهشگران به خود معطوف داشته است که نشان می‌دهد نگهداشت وجه نقد در حال تبدیل شدن به یک مشخصه مالی مهم شرکت‌های ایرانی است و سزاوار توجه دانشگاهی بیشتری است. زیرا، نگهداشت وجه نقد سرنوشت و آینده‌ی یک شرکت را رقم می‌زند و در بازارهای ناقص، شرکت‌ها به دلیل نگرانی درباره‌ی گرفتار شدن به وضع بازار، به نگهداشتن و جمع‌آوری پول خود برای معاملات آینده تمایل دارند. با این حال، نگهداری بیش از حد وجه نقد می‌تواند فرصت افزایش هزینه‌ها را فراهم کند. این در حالی است که حفظ نقدینگی به مدت کم نیز می‌تواند هزینه‌ها را کم کرده ولی در سرمایه‌گذاری معایبی را به همراه داشته باشد [۳۴]. همچنین، مدیران برای دستیابی به منافع شخصی خود وجه نقد زیادی را نگهداری می‌کنند که این امر منجر به بهای از دست رفتن منافع تمام سهامداران تمام می‌شود [۷].

فهم نقش حسابرسی در تعدیل هزینه‌های نمایندگی مرتبط با نگهداشت وجه نقد بسیار مهم است [۲۴]. بخصوص اینکه چطور حق‌الزحمه‌های حسابرسی با توجه به هزینه‌های نمایندگی نگهداشت وجه نقد تغییر می‌کند. هزینه‌های نمایندگی در شرکت‌هایی با جریان نقد آزاد بالاتر، جدی‌تر است [۲۲]. به این دلیل که مدیران به موازات افزایش جریان نقد آزاد، قدرت و اختیار بیشتری خواهند داشت. به طریق مشابه، منابع وجه نقد مازاد که در اختیار مدیران قرار دارد و در قالب سود سهام به سهامداران برگشت داده نشده

است، مسبب مشکلات نمایندگی همچون افزایش در مصارفی است که دارای منفعت شخصی برای مدیران است [۱۳، ۲۲، ۳۰].

بنابراین، حسابرسان برای کاهش مشکلات نمایندگی ناشی از نگهداشت وجه نقد، رسیدگی‌های بیشتری را انجام می‌دهند و حق‌الزحمه حسابرسان بر اثر این تلاش‌ها افزایش می‌یابد. از طرف دیگر، نگهداشت وجه نقد به منظور ایجاد فرصت‌های رشد، مشکلات نمایندگی را بیشتر تشدید می‌کنند. در واقع مدیران این تصور را دارند که فرصت‌های رشد بالا این امتیاز به آنها خواهد داد که در پروژه‌های سودآور مشارکت کنند و به اهداف خود دست یابند. این مساله می‌تواند میزان ریسک حسابرسی مرتبط با چنین مسائلی را افزایش دهد. در این راستا، حسابرسان برای کاهش ریسک حسابرسی مربوط به نگهداشت وجه نقد برای ایجاد فرصت‌های رشد سودآور، رسیدگی‌های خود را افزایش می‌دهند. بر اثر این عوامل حق‌الزحمه حسابرسی افزایش می‌یابد. بنابراین از منظر نظریه تلاش حسابرسی مشخص می‌شود که انگیزه‌های منافع شخصی مدیران در نگهداشت وجه نقد، میزان رسیدگی‌های حسابرسان به منظور کاهش ریسک حسابرسی را بیشتر می‌کند و متناسب با آن حسابرسان حق‌الزحمه بیشتری مطالبه می‌کنند. با توجه به این اهداف این پژوهش در پی پاسخ به این سوالات است، آیا ارتباطی میان نگهداشت وجه نقد و حق‌الزحمه حسابرسی وجود دارد؟ و آیا فرصت‌های رشد شرکت بر این ارتباط تأثیراتی می‌گذارد؟

مبانی نظری پژوهش

سالیان متمادی است که حسابرسان مستقل خدمات حسابرسی و اطمینان بخشی خود را در ازای مبالغ معین انجام می‌دهند، با این حال رسوایی‌های اخیر باعث شده است که رفتار اقتصادی حسابرسان مورد توجه و نظارت خاص قرار گیرد [۴]. در ادبیات اقتصادی، هنگامی که مشاهده کیفیت امکان‌پذیر نباشد، قیمت را معیاری برای کیفیت در نظر می‌گیرند [۳۱]. حق‌الزحمه حسابرسی پیش از آغاز کار حسابرسی به صورت قرارداد بین حسابرس و صاحبکار منعقد می‌شود و بر اساس بهای تمام شده خدمات بکار رفته در فرآیند حسابرسی بعلاوه تخمینی از زبان‌های آتی ناشی از مسئولیت حسابرس در برابر گزارش صادر شده، تعیین خواهد شد [۱]. موسسه‌های حسابرسی بزرگ به دلیل ارائه کیفیت بالای خدمات، حق‌الزحمه بیشتری مطالبه می‌کنند زیرا، حق‌الزحمه پرداخت شده به حسابرسان به دو روش، کیفیت حسابرسی را تحت تأثیر قرار می‌دهد، روش اول، حق‌الزحمه بالای پرداخت شده به حسابرسان در نتیجه تلاش‌های گسترده حسابرسان برای کاهش ریسک حسابرسی است که منجر به افزایش کیفیت حسابرسی می‌شود، روش دوم، حق‌الزحمه‌های پرداخت شده به حسابرسان که مربوط به خدمات غیرحسابرسی است که این مورد ممکن است باعث خدشه شدن استقلال حسابرسان شود و رابطه‌ی که باعث القای وابستگی اقتصادی حسابرسان به مشتریان شده و در نتیجه ممکن است بر اثر این نارسایی‌ها، هزینه‌های را متحمل شوند [۲۲]. بدین منظور، حسابرسان روش‌های حسابرسی را به منظور کاهش ریسک حسابرسی مربوط به مشتریان به سطح قابل قبول تغییر می‌دهند. تلاش زیاد حسابرسان برای کاهش ریسک حسابرسی منجر به نرخ صدور صورت حساب بالای برای مشتریان و افزایش حق‌الزحمه حسابرسی می‌شود [۲۵].

سیاست نقدی از مهمترین سیاست مالی شرکت‌های بزرگ است. پژوهش‌ها نشان می‌دهد که محدودیت مالی شرکت‌ها باعث نگهداری سطح بالای از وجه نقد شرکت می‌شود. انگیزه احتیاطی نشان می‌دهد که شرکت‌ها وجه نقد را به منظور شوک‌های منفی در آینده نگهداری می‌کنند [۱۴]. این حقیقت که مدیران شرکت‌ها دسترسی ویژه‌ای به نگهداشت وجه نقد، بدون تحقیق و تفحص آنچنانی دارند و می‌توانند این وجوه را بسیار آسانتر از سایر انواع دارایی‌ها به سمت منافع شخصی منحرف کنند [۲۸]، همچنین می‌تواند مشکلات نمایندگی را تشدید کند [۳۳] و موجبات نگرانی بیشتر حسابرسان در رابطه با نگهداشت وجه نقد توسط شرکت‌ها می‌شود. در حالی که این فرض قابل بحث است شرکت‌هایی که هم اکنون اقدام به نگهداری وجه نقد می‌کنند، هنوز وجه نقد را بابت اهداف شخصی یا مصارف اختیاری مصرف نکرده‌اند یا درگیر مدیریت سود نشده‌اند و در نتیجه نمایانگر سطوح پایین‌تری از مسائل نمایندگی هستند [۱۳]. یافته‌های مطالعات قبلی [۱۸ و ۲۹] نشان دادند که عدم تقارن اطلاعاتی میزان نگهداشت وجه نقد را افزایش می‌دهد و شواهد حاصل از مطالعات دیگر نشان می‌دهد که میزان نگهداشت وجه نقد در شرکت‌های با کیفیت ضعیف اقلام تعهدی بیشتر است. به نظر می‌رسد نگهداشت وجه نقد توسط شرکت‌ها با سطح اقدامات فرصت‌طلبانه و فاقد ارزش افزوده مدیران تناسب دارد و این حاکی از سطوح بالاتر مشکلات نمایندگی است. شرکت‌هایی با نگهداشت وجه نقد زیاد، بیشتر نیز مستعد بازخرید سهام جهت بهبود سود سهم‌شان و سرمایه‌گذاری وجوه نقدشان که متضمن ریسک غیرمعمول هست در نظر گرفته می‌شوند [۳۲]. در این باره، شوماخر (۲۰۱۱) تأکید می‌کند که علیرغم نرخ بهره اسمی نزدیک به صفر، شرکت‌هایی با نگهداشت وجه نقد زیاد، تلاش می‌کنند با سرمایه‌گذاری وجوه نقدشان به بازدهی برسند که ریسک‌های غیرمعمولی را به همراه خواهد داشت و متضمن ریسک حسابرسی اضافی است. افزون بر عوامل مذکور در بالا، هزینه‌های حسابرسی منتج از نگهداشت وجه نقد می‌تواند تحت تأثیر ریسک حسابرسی دعاوی آتی قرار گیرد.

همانطور که یافته‌های اخیر توسط آرنا و جولیو^۱ (۲۰۱۵) نشان می‌دهد شرکت‌ها در مواجهه بیشتر با دعاوی گروهی اوراق بهادار، به طور بااهمیتی وجه نقد بیشتری را بواسطه پیش‌بینی هزینه‌های حل و فصل آتی نگهداری می‌کنند. ریسک دعاوی حقوقی صاحبکار، از جمله ریسک تجاری صاحبکار می‌تواند به طور غیرمستقیم ریسک دعاوی حقوقی و شهرت حسابرس را تحت الشعاع قرار دهد [۱۶]. حسابرسان ممکن است تلاش‌های حسابرسی خود را در شرکت‌هایی با سطوح بالاتر وجه نقد افزایش دهند. در مجموع، موضوعات برجسته شده در بالا متضمن تلاش‌های بیشتری توسط حسابرسان با توجه به نگهداشت وجه نقد است. انتظار بر این است که حسابرسان منابع و تلاش بیشتری را صرف کاهش ریسک حسابرسی کنند. منطقیاً ریسک ذاتی و ریسک کنترل هنگامی که مبالغ زیادی از وجه نقد در دسترس مدیران است

¹ Schumacher

² Arena & Julio

بالاتر خواهد بود [۲۱]. اساساً ریسک حسابرسی بالاتر مستلزم تلاش حسابرسی بیشتر است که به حق‌الزحمه حسابرسی بیشتر تعبیر می‌شود [۱۳، ۱۷].

مقصود از فرصت‌های رشد، نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام است [۵]. براساس نظر جنسن و نظریه نمایندگی، تضاد منافع بین مدیران و سهامداران هنگامی تشدید می‌شود که شرکت، جریان نقدی آزاد با اهمیتی ایجاد کند و با فرصت‌های رشد کمی نیز روبرو شود. بنابراین مدیران ابتدا در پروژه‌های با ارزش خالص مثبت سرمایه‌گذاری می‌کنند و به دلیل کم بودن فرصت‌های رشد، در پروژه‌های با ارزش فعلی خالص منفی نیز سرمایه‌گذاری می‌کند [۱۰]. هنگامی که شرکت با فرصت رشد بالا مواجه می‌شود، امکان دارد نگهداشت وجه نقد منافع مالی خاصی برای آنها فراهم نکند. درست است که مطالعات نشان می‌دهد که ارزش وجه نقد در شرکت‌ها با فرصت رشد بالا نسبت به شرکت‌ها با فرصت رشد کم بیشتر است. اما، نگهداشت وجه نقد همراه با فرصت رشد بالا باعث کاهش فرصت‌هایی می‌شود که در شرایط کنونی منافع مدیران را حداقل می‌کند. بنابراین حسابرسان ممکن است این وضعیت را در نظر گرفته و ارزیابی خود را از ریسک حسابرسی و تلاش حسابرسی در چنین شرکت‌های افزایش دهند. در مقابل، جنسن (۱۹۸۶) با فرض جریان نقدی آزاد بر روی مساله اخلاقی هزینه نمایندگی استدلال می‌کند در شرکت‌های با فرصت رشد کم به احتمال زیاد حسابرسان توجه بیشتری به نگهداری وجه نقد می‌کنند. هنگامی که شرکت فرصت‌های سرمایه‌گذاری را از دست می‌دهد، منابع نقدی خود را به سمت پروژه‌های که باعث حداکثر کردن ارزش نمی‌شود سوق می‌دهد و تبعاتی همانند کاهش ارزش شرکت در پی دارد [۲۷]. در این مواقع، مدیران اقدامات خود را از طریق روش‌های حسابداری توجیه می‌کنند [۱۵]. حسابرسان برای دیدن روش‌های نامطلوب مدیران، اطلاعات بیشتری را متقاضی می‌کنند [۱۲]. بر اثر این عوامل، تلاش‌های حسابرسان افزایش یافته و حق‌الزحمه حسابرسی افزایش می‌یابد.

پیشینه تجربی پژوهش

جی (۲۰۱۶)^۱ در پژوهشی ارتباط بین نگهداشت وجه نقد و حق‌الزحمه‌های خدمات غیرحسابرسی را بررسی کردند. نتایج پژوهش نشان داد که بین حق‌الزحمه‌های خدمات غیرحسابرسی و نگهداشت وجه نقد رابطه مثبت وجود دارد و خدمات غیرحسابرسی ارائه شده به مشتریان منجر به نتایج اقتصادی می‌شود که تحت تاثیر سیاست‌های مالی مشتریان قرار می‌گیرد.

کیم‌برلی و همکاران (۲۰۱۵)^۲ در پژوهشی ارتباط بین نگهداشت وجه نقد اضافی و حق‌الزحمه حسابرسی را مورد مطالعه قرار دادند. یافته‌های پژوهش آنها نشان داد که، بین نگهداشت وجه نقد اضافی و حق‌الزحمه حسابرسی رابطه مثبت وجود دارد. همچنین حق رای سهامداران ارتباط میان نگهداشت وجه نقد اضافی و حق‌الزحمه حسابرسی را کاهش می‌دهد.

^۱ Ji

^۲ Kimberly

گریفین و همکاران (۲۰۱۰) در پژوهشی اثر مشکلات نمایندگی ناشی از جریان نقدی آزاد بر حق الزحمه حسابرسی را مورد آزمون قرار دادند. نتایج پژوهش آنها بیانگر این است که، حسابرسان در شرکت‌های با مشکلات نمایندگی ناشی از جریان نقدی آزاد بالا و فرصت رشد کم، تلاش‌های بیشتری را انجام داده و حق الزحمه حسابرسی افزایش می‌یابد.

غال و تسای (۱۹۹۸) در مطالعه‌ای ارتباط بین جریان نقدی آزاد و حق الزحمه حسابرسی را مورد آزمون قرار دادند. بر اساس استدلال فرض جریان نقدی آزاد توسط جنسن (۱۹۸۶) نشان دادند که وجود جریان نقدی آزاد، مشکلات نمایندگی را بیشتر کرده و حسابرسان برای کاهش ریسک حسابرسی، تلاش‌های خود را از طریق حق الزحمه بیشتری مطالبه می‌کنند.

مشایخی و همکاران (۱۳۹۵) در مطالعه‌ای تاثیر کیفیت حسابرسی داخلی بر حق الزحمه حسابرسی مستقل مورد آزمون قرار دادند. نتایج حاکی از این است که صلاحیت حسابرسی داخلی با حق الزحمه حسابرسی رابطه معنادار منفی داشته و در کل نتایج حاکی از عدم تاثیر کیفیت حسابرسی داخلی بر حق الزحمه حسابرسی مستقل می‌باشد.

درخشی و همکاران (۱۳۹۴) در پژوهشی تاثیر ساختار مالکیت و ساختار مالی بر حق الزحمه حسابرسی مورد مطالعه قرار دادند. یافته‌های پژوهش آنها نشان داد که، تمرکز مالکیت و مالکیت دولتی بر حق الزحمه حسابرسی تاثیر مثبت و مالکیت سرمایه‌گذاران نهادی تاثیر منفی بر آن دارد.

حجازی و همکاران (۱۳۹۱) در پژوهشی به بررسی اثر اقلام تعهدی و جریان‌های نقدی بر حق الزحمه حسابرسی را مورد مطالعه قرار دادند. نتایج پژوهش آنها حاکی از این است که با افزایش جریان نقدی، حق الزحمه حسابرسی نیز افزایش می‌یابد. ولی اقلام تعهدی کل، اقلام تعهدی سرمایه در گردش و اقلام تعهدی غیر سرمایه در گردش میزان حق الزحمه حسابرسی را کاهش می‌دهد.

موسوی و داروغه (۱۳۹۰) رابطه ارزیابی حق الزحمه حسابرسی و جریان نقد آزاد را مورد آزمون قرار دادند. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که، شرکت‌های دارای جریان نقد آزاد بالا حق الزحمه حسابرسی بیشتری پرداخت می‌کنند. همچنین شرکت‌ها با بدهی و سود تقسیمی کم، حق الزحمه حسابرسی کمتری پرداخت می‌نمایند.

خدادی و حاجی‌زاد (۱۳۹۰) در مطالعه‌ای تأثیر هزینه‌های نمایندگی ناشی از فرضیه جریان‌های نقدی آزاد را بر حق الزحمه حسابرسی مستقل بررسی کردند. نتایج پژوهش آنها حاکی از این بود، شرکت‌هایی که جریان‌های نقدی آزاد زیادی دارند، بین سطح بدهی و حق الزحمه حسابرسی ارتباط مثبت و معنادار و بین نسبت فرصت‌های رشد آتی و حق الزحمه حسابرسی ارتباط منفی و معنادار وجود دارد.

فرضیه‌های پژوهش

فرضیه اول: بین نگهداشت وجه نقد و حق الزحمه حسابرسی رابطه معناداری وجود دارد.

¹ Griffin

فرضیه دوم: فرصت‌های رشد بالا اثر معناداری بر رابطه بین نگهداشت وجه نقد و حق‌الزحمه حسابرسی دارد.

فرضیه سوم: فرصت‌های رشد پایین اثر معناداری بر رابطه بین نگهداشت وجه نقد و حق‌الزحمه حسابرسی دارد.

روش‌شناسی پژوهش

روش پژوهش حاضر از نوع پژوهش‌های کاربردی می‌باشد. داده‌های مورد نیاز از صورت‌های مالی موجود در سایت‌های مدیریت پژوهش، توسعه و مطالعات اسلامی وابسته به سازمان بورس و اوراق بهادار تهران و شبکه کدال و مرکز پردازش اطلاعات مالی ایران استخراج شده است. پس از جمع‌آوری اطلاعات مورد نیاز شرکت‌های مورد رسیدگی، فرضیه‌های پژوهش با استفاده از تحلیل رگرسیون چند متغیره مورد بررسی قرار گرفته است. ابتدا محاسبات اولیه در نرم افزار اکسل انجام گرفته و سپس به منظور انجام تجزیه و تحلیل‌های نهایی از نرم‌افزار Eviews استفاده شده است. جامعه آماری شامل شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است. برای انتخاب نمونه محدودیت‌های زیر اعمال شده است:

۱. قبل از سال ۱۳۸۵ در بورس اوراق بهادار تهران پذیرفته شده باشد و تا پایان سال ۱۳۹۴ نماد آنها از تابلو معاملات حذف نشده باشد.
۲. به لحاظ افزایش قابلیت مقایسه، دوره مالی آنها منتهی به پایان اسفندماه باشد و شرکت‌ها طی دوره زمانی پژوهش، تغییر سال مالی نداده باشد.
۳. داده‌های مورد نیاز این پژوهش موجود باشد.
۴. جزء شرکت‌های سرمایه‌گذاری، واسطه‌گری مالی، بانک و بیمه نباشند.

با توجه به شرایط فوق، تعداد ۶۷ شرکت به عنوان نمونه آماری پژوهش انتخاب شد. لازم به ذکر است با توجه به عدم افشای میزان حق‌الزحمه پرداخت شده به حساب‌رسان در یادداشت‌های توضیحی صورت‌های مالی شرکت‌ها و پس از اعمال شرایط بالا، تعداد ۶۷ شرکت به عنوان نمونه آماری پژوهش انتخاب شد.

مدل‌های پژوهش

در این پژوهش برای آزمون فرضیه‌های پژوهش ابتدا با مطالعه پیشین پژوهش‌های گریفین و همکاران (۲۰۰۹)، بنجامین و همکاران (۲۰۱۵) و کیم و همکاران (۲۰۱۶) از مدل رگرسیون چند متغیره به شرح زیر استفاده شده است.

مدل (۱) برای آزمون فرضیه اول

$$LAF_{it} = \beta_0 + \beta_1 CASH_{it} + \beta_2 SIZE_{it} + \beta_3 LEV_{it} + \beta_4 AR_{it} + \beta_5 INV_{it} + \beta_6 DIV_{it} + \beta_7 AUDS_{it} + \varepsilon_{it}$$

مدل (۲) برای آزمون فرضیه دوم

$$LAF_{it} = \beta_0 + \beta_1 CASH_{it} + \beta_2 GROWT_OPP_{it} + \beta_3 GROWT_OPP_{it} \times DUM1 + \beta_4 SIZE_{it} + \beta_5 LEV_{it} + \beta_6 AR_{it} + \beta_7 INV_{it} + \beta_8 DIV_{it} + \beta_9 AUDS_{it} + \varepsilon_{it}$$

مدل (۳) برای آزمون فرضیه سوم

$$LAF_{it} = \beta_0 + \beta_1 CASH_{it} + \beta_2 GROWT_OPP_{it} + \beta_3 GROWT_OPP_{it} \times \\ DUM2 + \beta_4 SIZE_{it} + \beta_5 LEV_{it} + \beta_6 AR_{it} + \beta_7 INV_{it} + \beta_8 DIV_{it} + \\ \beta_9 AUDS_{it} + \varepsilon_{it}$$

که در آن:

LAF : حق‌الزحمه حسابرسی، $CASH$: نسبت نگهداشت وجه نقد، $GROWT_OPP$: فرصت‌های رشد، $SIZE$: اندازه شرکت، LEV : اهرم مالی، AR : نسبت حساب‌های دریافتی، INV : نسبت موجودی مواد و کالا، DIV : سود سهام پرداخت‌شده، $AUDS$: اندازه موسسه حسابرسی، $DUM1$: متغیر مجازی بیانگر شرکت‌های با فرصت‌های رشد بالا، $DUM2$: متغیر مجازی بیانگر شرکت‌های با فرصت‌های رشد پایین هستند.

متغیرهای پژوهش و نحوه اندازه‌گیری آنها

الف- متغیر وابسته

متغیر وابسته پژوهش، حق‌الزحمه حسابرسی است. برای اندازه‌گیری حق‌الزحمه حسابرسی از لگاریتم طبیعی حق‌الزحمه حسابرسی پرداخت شده به شرکت‌های حسابرسی استفاده شده است (گرفتن و همکاران، ۲۰۰۹).

ب- متغیر مستقل

نسبت نگهداشت وجه نقد متغیر مستقل پژوهش است. این نسبت از تقسیم وجه نقد به کل دارایی‌های شرکت محاسبه شده است.

ج- متغیرهای تعدیل کننده

متغیرهای فرصت‌های رشد بالا و پایین شرکت به عنوان متغیرهای تعدیل کننده پژوهش هستند. در این پژوهش فرصت‌های رشد از تقسیم حاصل جمع ارزش بازار حقوق صاحبان سهام و ارزش دفتری کل بدهی‌ها به ارزش دفتری کل دارایی‌های شرکت اندازه‌گیری شده است. متغیر فرصت‌های رشد بالا یک متغیر مجازی است، بدین صورت اگر مقدار متغیر فرصت‌های رشد بیش از مقدار میانه باشد برابر است یک؛ در غیر این صورت عدد صفر در نظر گرفته شده است. به طور مشابه، اگر مقدار متغیر فرصت‌های رشد شرکت کمتر از مقدار مقدار میانه باشد عدد یک در غیر این صورت عدد صفر منظور شده است.

د- متغیرهای کنترلی

متغیرهای کنترلی پژوهش عبارتند از: اندازه شرکت، اهرم مالی، نسبت حساب‌های دریافتی، نسبت موجودی مواد و کالا، سود سهام پرداخت شده و اندازه موسسه حسابرسی. اندازه شرکت از طریق لگاریتم طبیعی کل دارایی‌ها شرکت بدست آمده است. اهرم مالی از تقسیم کل بدهی‌های شرکت به کل دارایی‌ها شرکت بدست می‌آید. نسبت حساب‌های دریافتی و نسبت موجودی مواد و کالا به کل دارایی‌ها شرکت همگن شده است.

سود سهام پرداخت شده متغیر مجازی است، بدین ترتیب اگر شرکت طی سال سود سهام پرداخت کرده باشد عدد یک، در غیر این صورت عدد صفر می‌باشد. اندازه موسسه حسابرسی، این متغیر به صورت مجازی است، اگر سازمان حسابرسی صورت‌های مالی شرکت را حسابرسی کرده باشد عدد یک، در غیر این صورت عدد صفر می‌باشد.

یافته‌های پژوهش

نتایج آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

در جدول ۱، نتایج آمار توصیفی متغیرهای پژوهش ارائه شده است. به دلیل نزدیک بود مقدار مشاهده‌های میانگین و میانه، داده‌های پژوهش از توزیع تقریباً "نرمال برخوردار هستند. لازم به ذکر است متغیرهای سود سهام پرداخت شده و اندازه موسسه حسابرسی متغیرهای مجازی (۱ و ۰) هستند.

جدول ۱، نتایج آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیرها	میانگین	میانه	انحراف معیار	بیشترین	کمترین
حق الزحمه حسابرسی	۶/۲۵۶	۶/۰۸۴	۰/۹۲۵	۱۱/۹۹۲	۲/۹۹۶
نگهداشت وجه نقد	۰/۰۳۶	۰/۰۲۵	۰/۰۴۰	۰/۲۷۶	۰/۰۰۱
فرصت‌های رشد	۱/۵۰۴	۱/۳۰۶	۰/۶۹۱	۶/۵۲۸	۰/۴۸۹
اندازه شرکت	۱۳/۰۹۵	۱۳/۰۳۳	۹/۸۲۱	۱۶/۹۲۵	۹/۸۲۱
اهرم مالی	۰/۵۹۰	۰/۴۸۹	۰/۱۹۸	۰/۸۵۷	۰/۰۷۹
نسبت حساب‌های دریافتنی	۰/۲۱۸	۰/۱۸۴	۰/۱۵۷	۰/۴۷۳	۰/۰۰۵
نسبت موجودی مواد و کالا	۰/۲۴۳	۰/۲۲۴	۰/۴۱۴	۰/۴۸۶	۰/۰۰۳
سود سهام پرداخت شده	-	-	-	۱	۰
اندازه موسسه حسابرسی	-	-	-	۱	۰

نتایج آزمون مانایی متغیرهای پژوهش

در جدول ۲، مانایی متغیرهای پژوهش با استفاده از آماره لوین، لو و چو مورد آزمون قرار گرفته است، ارائه شده است. مقدار آماره در سطح اطمینان ۹۹٪ معنادار است و نشان می‌دهد که متغیرهای پژوهش مانا هستند. این نتایج حاکی از این است، میانگین و واریانس متغیرهای پژوهش در طول دوره زمانی پژوهش ثابت می‌باشد و وجود ریشه واحد در متغیرهای پژوهش تایید نمی‌شود و رگرسیون استفاده شده کاذب نمی‌باشد. لازم به ذکر است متغیرهای سود سهام پرداخت شده و اندازه موسسه حسابرسی متغیرهای مجازی (۱ و ۰) هستند، آزمون مانایی درباره آنها معنایی ندارد.

جدول ۲، نتایج آزمون مانایی متغیرهای پژوهش

متغیرها	علامت اختصاری	آماره t	سطح معناداری
حق الزحمه حسابرسی	LAF	-۲۵/۲۷۸	۰/۰۰۰
نگهداشت وجه نقد	CASH	-۲۳/۳۷۰	۰/۰۰۰
فرصت‌های رشد	CASH FLOW	-۶۵/۷۰۰	۰/۰۰۰
اندازه شرکت	SIZE	-۶/۴۱۶	۰/۰۰۰
اهرم مالی	DEBT	-۱۱/۶۵۷	۰/۰۰۰
نسبت حساب‌های دریافتنی	AR	-۲۵/۴۷۶	۰/۰۰۰
نسبت موجودی مواد و کالا	INV	-۸/۶۱۵	۰/۰۰۰

نتایج آزمون F لیمر و آزمون هاسمن

پس از آزمون مانایی متغیرهای پژوهش و اطمینان از نبود ریشه واحد در متغیرها با استفاده از آزمون چاو (F لیمر) و آزمون هاسمن نوع تخمین مدل تعیین می‌گردد. از آنجا که برای آزمون فرضیه‌ها از داده‌های ترکیبی استفاده شده است، در روش داده‌های ترکیبی برای انتخاب بین روش داده‌های تابلویی و تلفیقی از آزمون چاو (F لیمر) استفاده شد. نتایج جدول ۳ نشان می‌دهد که مقدار سطح خطای آماره چاو (F لیمر) کمتر از ۰/۰۱ می‌باشد، بنابراین، الگوی انتخابی داده‌ها تابلویی است. از آزمون هاسمن برای تعیین استفاده از روش اثرات ثابت یا اثرات تصادفی استفاده گردید. با توجه به نتایج ارائه شده در جدول ۳ مقدار سطح خطای آماره آزمون هاسمن کمتر از ۰/۰۱ می‌باشد. بنابراین از روش اثرات ثابت استفاده شد.

جدول ۳، نتایج آزمون F لیمر و هاسمن

مدل‌ها	آزمون F لیمر		آزمون هاسمن		تعیین الگو
	آماره F	سطح معناداری	آماره کای اسکور	سطح معناداری	
مدل (۱)	۸/۵۲۴	۰/۰۰۰	۴۴/۹۸۹	۰/۰۰۰	اثرات ثابت
مدل (۲)	۸/۵۱۲	۰/۰۰۰	۴۶/۵۳۴	۰/۰۰۰	اثرات ثابت
مدل (۳)	۸/۵۱۶	۰/۰۰۰	۴۶/۸۳۸	۰/۰۰۰	اثرات ثابت

نتایج آزمون فرضیه اول

در نگاره ۴، نتایج آزمون فرضیه اول که با مدل (۱) مورد آزمون قرار گرفته، آورده شده است. مقدار آماره F مدل با سطح اطمینان ۹۹٪ معنادار می‌باشد این مقدار آماره نشان می‌دهد کل مدل رگرسیون معنادار است. مقدار آماره دوربین واتسون نشان دهنده عدم وجود خود همبستگی بین خطاهای مدل می‌باشد. مقدار ضریب تعیین تعدیل شده بیانگر این است که، ۲۱٪ تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای مستقل تبیین می‌شود. مقدار ضریب و آماره t متغیر نگهداشت وجه نقد به ترتیب برابر با ۰/۰۹۲ و ۳/۱۵۸

می‌باشد و در سطح اطمینان ۹۹٪ این ضریب معنادار است. این یافته نشان می‌دهد که میزان رسیدگی‌های حسابرسان برای کاهش ریسک حسابرسی مربوط به نگهداشت وجه نقد افزایش می‌یابد و حسابرسان حق‌الزحمه بیشتری مطالبه می‌کنند. بنابراین، فرضیه اول پژوهش با سطح اطمینان ۹۹٪ پذیرفته می‌شود. نتایج متغیرهای کنترلی نشان می‌دهد که اندازه شرکت، اهرم مالی، نسبت حساب‌های دریافتی، نسبت موجودی مواد و کالا، اندازه موسسه حسابرسی رابطه مثبت با حق‌الزحمه حسابرسی دارند. بین متغیر سود سهام پرداخت شده و حق‌الزحمه حسابرسی رابطه معکوسی یافت شد ولی از لحاظ آماری معنادار نمی‌باشد.

جدول ۴، نتایج آزمون فرضیه اول پژوهش

$LAF_{it} = \beta_0 + \beta_1 CASH_{it} + \beta_2 SIZE_{it} + \beta_3 LEV_{it} + \beta_4 AR_{it} + \beta_5 INV_{it} + \beta_6 DIV_{it} + \beta_7 AUDS_{it} + \varepsilon_{it}$				
متغیرها	علامت اختصاری	ضریب	آماره t	سطح معناداری
مقدار ثابت	β_0	۱/۵۲۴	۴/۴۱۲	۰/۰۰۰
نگهداشت وجه نقد	$CASH_{it}$	۰/۰۹۲	۳/۱۵۸	۰/۰۰۰
اندازه شرکت	$SIZE_{it}$	۰/۳۴۱	۴/۲۴۱	۰/۰۰
اهرم مالی	LEV_{it}	۰/۳۹۵	۲/۷۰۹	۰/۰۰۸
نسبت حساب‌های دریافتی	AR_{it}	۰/۲۱۸	۲/۹۹۱	۰/۰۰۰
نسبت موجودی مواد و کالا	INV_{it}	۰/۵۳۷	۳/۶۳۰	۰/۰۰۰
سود سهام پرداخت شده	DIV_{it}	-۰/۰۶۵	-۰/۱۶۸	۰/۱۷۴
اندازه موسسه حسابرسی	$AUDS_{it}$	۰/۲۸۱	۰/۷۴۵	۰/۶۳۹
ضریب تعیین تعدیل شده		۰/۳۱	آماره F	۱۸/۹۹
دوربین واتسون		۲/۰۸	سطح معنی‌داری	۰/۰۰۰

نتایج آزمون فرضیه دوم

نتایج آزمون فرضیه دوم با سنجش مدل (۲) در جدول ۵ ارائه شده است. با توجه به مقدار آماره F مدل، معناداری مدل (سطح اطمینان ۹۹٪) تایید می‌گردد. با مقدار دوربین واتسون می‌توان بیان کرد، بین باقی مانده مدل خود همبستگی مرتبه نوع اول وجود ندارد. با توجه به ضریب تعیین تعدیل شده برای مدل می‌توان ادعا کرد مجموع متغیرهای مستقل و کنترلی ۲۷٪ درصد تغییرات متغیر وابسته را توضیح می‌دهند. نتایج حاصل از برازش مدل نشان می‌دهد که بین فرصت‌های رشد و حق‌الزحمه حسابرسی رابطه مثبت و معناداری (سطح اطمینان ۹۹٪) وجود دارد، همچنین با توجه به ضریب بدست آمده برای متغیر فرصت‌های رشد بالا در نگهداشت وجه نقد (۰/۸۵۶) می‌توان نتیجه گرفت که، فرصت‌های رشد بالای شرکت باعث افزایش حق‌الزحمه حسابرسی (تلاش‌های بیشتر حسابرسان) برای رسیدگی به نگهداشت وجه نقد می‌شود. بنابراین، فرضیه دوم پژوهش با سطح اطمینان ۹۹٪ تایید می‌شود.

جدول ۵، نتایج آزمون فرضیه دوم پژوهش

$LAF_{it} = \beta_0 + \beta_1 CASH_{it} + \beta_2 GROWT_OPP_{it} + \beta_3 GROWT_OPP_{it} \times DUM1 + \beta_4 SIZE_{it} + \beta_5 LEV_{it} + \beta_6 AR_{it} + \beta_7 INV_{it} + \beta_8 DIV_{it} + \beta_9 AUDS_{it} + \varepsilon_{it}$				
متغیرها	علامت اختصاری	ضریب	آماره t	سطح معناداری
مقدار ثابت	β_0	۱/۳۹۱	۳/۲۸۲	۰/۰۰۰
نگهداشت وجه نقد	$CASH_{it}$	۰/۲۸۵	۴/۲۹۷	۰/۰۰۰
فرصت‌های رشد	$GROWT_OPP_{it}$	۰/۴۶۲	۳/۷۳۳	۰/۰۰۰
فرصت‌های رشد بالا در نگهداشت وجه نقد	$GROWT_OPP_{it} \times DUM1$	۰/۱۸۵۶	۴/۱۴۳	۰/۰۰۰
اندازه شرکت	$SIZE_{it}$	۰/۳۴۳	۵/۲۵۴	۰/۰۰۰
اهرم مالی	LEV_{it}	۰/۶۹۱	۲/۰۶۲	۰/۰۱۳
نسبت حسابهای دریافتی	AR_{it}	۰/۲۰۹	۱/۹۵۰	۰/۰۲۹
نسبت موجودی مواد و کالا	INV_{it}	۰/۵۷۲	۴/۷۳۱	۰/۰۰۰
سود سهام پرداخت شده	DIV_{it}	-۰/۶۲۷	-۰/۱۷۲	۰/۲۵۷
اندازه موسسه حسابرسی	$AUDS_{it}$	۰/۱۵۹	۰/۷۸۴	۰/۴۵۸
ضریب تعیین تعدیل شده	۰/۲۷	آماره F		۳۵/۵۶
دوربین واتسون	۲/۱۶	سطح معنی‌داری		۰/۰۰۰

نتایج آزمون فرضیه سوم

نتایج فرضیه سوم با آزمون مدل (۳) برآورد و نتایج آن در جدول ۶ ارائه شده است. مقدار آماره F مدل با سطح اطمینان ۹۹٪ معنادار است بنابراین، کل مدل بهینه می‌باشد. مقدار آماره دوربین واتسون نشان‌دهنده عدم وجود خود همبستگی بین خطاهای مدل می‌باشد. مقدار ضریب تعیین تعدیل شده بیانگر ۲۶٪ تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای مستقل تبیین می‌شود. مقدار ضریب و آماره t متغیر فرصت‌های رشد پایین در نگهداشت وجه نقد به ترتیب برابر با ۰/۷۱۵ و ۵/۲۷۶ می‌باشد و در سطح اطمینان ۹۹٪ معنادار است. این موضوع نشان می‌دهد که وجود فرصت‌های رشد پایین، باعث تقویت بیشتر ارتباط میان نگهداشت وجه نقد و حق‌الزحمه حسابرسی می‌شود. بنابراین فرضیه سوم پژوهش با سطح اطمینان ۹۹٪ مورد تایید واقع می‌شود.

جدول ۶، نتایج آزمون فرضیه سوم پژوهش

$LAF_{it} = \beta_0 + \beta_1 CASH_{it} + \beta_2 GROWT_OPP_{it} + \beta_3 GROWT_OPP_{it} \times DUM2 + \beta_4 SIZE_{it} + \beta_5 LEV_{it} + \beta_6 AR_{it} + \beta_7 INV_{it} + \beta_8 DIV_{it} + \beta_9 AUDS_{it} + \varepsilon_{it}$				
متغیرها	علامت اختصاری	ضریب	آماره t	سطح معناداری
مقدار ثابت	β_0	۰/۳۹۰	۳/۲۸۱	۰/۰۰۰
نگهداشت وجه نقد	$CASH_{it}$	۰/۱۷۶	۲/۹۹۹	۰/۰۰۰
فرصت رشد پایین	$GROWT_OPP_{it}$	۰/۴۵۳	۴/۲۳۴	۰/۰۰۰
فرصت‌های رشد پایین در نگهداشت وجه نقد	$GROWT_OPP_{it} \times DUM2$	۰/۷۱۵	۵/۲۷۶	۰/۰۰۰

اندازه شرکت	$SIZE_{it}$	۰/۸۲۱	۴/۲۵۹	۰/۰۰۰
اهرم مالی	LEV_{it}	۰/۶۲۷	۳/۷۶۱	۰/۰۰۰
نسبت حسابهای دریافتنی	AR_{it}	۰/۲۰۹	۳/۹۵۰	۰/۰۰۰
نسبت موجودی مواد و کالا	INV_{it}	۰/۵۷۲	۲/۷۳۱	۰/۰۰۰
سود سهام پرداخت شده	DIV_{it}	-۰/۱۳۵	-۰/۱۷۲	۰/۸۲۵
اندازه موسسه حسابرسی	$AUDS_{it}$	۰/۴۹۶	۰/۷۸۳	۰/۴۶۰
ضریب تعیین تعدیل‌شده	۰/۲۶	آماره F		۴۱/۳۷
دوربین واتسون	۲/۰۴	سطح معنی‌داری		۰/۰۰۰

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

این پژوهش در پی پاسخ به این سوال‌ها بود، آیا ارتباطی میان نگهداشت وجه نقد و حق‌الزحمه حسابرسی وجود دارد؟ آیا فرصت‌های رشد شرکت بر این ارتباط تأثیراتی می‌گذارد؟ نتایج حاصل از آزمون فرضیه اول پژوهش نشان داد که بین نگهداشت وجه نقد و حق‌الزحمه حسابرسی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. از این یافته استنباط می‌شود که سطح بالاتر نگهداشت وجه نقد، متضمن تلاش حسابرسی بیشتر و در نتیجه حق‌الزحمه حسابرسی بالاتر خواهد بود. به‌طور خلاصه بر اساس نظریه تلاش‌های حسابرسی هنگامی که ریسک حسابرسی مربوط به نگهداشت وجه نقد زیاد باشد، حسابران رسیدگی‌های بیشتری را به منظور کاهش ریسک حسابرسی انجام می‌دهند و بر اثر این رسیدگی‌های آنها بیشتر حق‌الزحمه بالایی مطالبه می‌کنند. این نتایج با یافته پژوهش بنجامین و همکاران (۲۰۱۵) مطابقت دارد. نتایج حاصل از آزمون فرضیه دوم پژوهش نشان داد که، فرصت‌های رشد بالا اثر معناداری بر رابطه بین نگهداشت وجه نقد و حق‌الزحمه حسابرسی دارد. این نتایج استدلال می‌کند، وجود فرصت‌های رشد بالا موجب افزایش آزادی عمل مدیران در انتخاب سرمایه‌گذاری می‌شود و هزینه‌های نظارتی به دلیل تضاد منافع بوجود آمده بیشتر می‌شود و حق‌الزحمه حسابرسی برای کاهش ریسک حسابرسی، افزایش می‌یابد. به‌طور مشابه، فرضیه سوم پژوهش نشان داد که، فرصت‌های رشد پایین اثر افزایشی بر تلاش حسابران برای رسیدگی به نگهداشت وجه نقد دارد. این موضوع نشان می‌دهد، به دلیل وجود فرصت‌های رشد کم این موقعیت برای مدیران بوجود می‌آید تا برای کاهش ریسک سرمایه‌گذاری‌های پرمخاطره به دلیل نگهداشت وجه نقد، اقدام به دستکاری اقلام صورت‌های مالی از طریق رفتارهای فرصت‌طلبانه نمایند و حسابران برای مقابله با این موضوع ریسک بیشتری را برآورد می‌کنند و بر اثر رسیدگی‌های بیشتر حق‌الزحمه حسابرسی افزایش می‌یابد. نتایج حاصل از این پژوهش به سرمایه‌گذاران پیشنهاد می‌کند که، مدیران به دلیل فرصت‌های پیش‌روی ناشی از نگهداشت وجه نقد، اقدامات فرصت‌طلبانه‌ای را برای دستیابی به منافع خود انجام می‌دهند و به‌طور دستخوش تغییراتی را در ارزش شرکت اعمال می‌کنند و بدین عامل آنها آگاه باشند.

فهرست منابع

۱. بنی‌مهد، بهمن، مرادزاده فرد، مهدی، زینالی، مهدی. (۱۳۹۱). "اثر حق‌الزحمه حسابرسی بر اظهارنظر حسابرسان"، **مجله حسابداری مدیریت**، شماره ۱۵، ص ۴۱-۵۴.
۲. حجازی، رضوان، قیطاسی، روح‌اله، قیطاسی، طالب. (۱۳۹۱). "اثر اقلام تعهدی و جریان‌های نقدی بر قیمت‌گذاری خدمات حسابرسی"، **تحقیقات حسابداری و حسابرسی**، انجمن حسابداری ایران، شماره ۱۳، ص ۶۲-۷۷.
۳. خدادادی، ولی، حاجی‌زاده، سعید. (۱۳۹۰). "تئوری نمایندگی و حق‌الزحمه حسابرسی مستقل: آزمون فرضیه‌ی جریان‌های نقدی آزاد"، **پژوهش‌های تجربی حسابداری مالی**، شماره ۲، ص ۷۶-۹۲.
۴. درخشانی، رضا، بادآورنهنندی، یونس، برادران حسن‌زاده، رسول. (۱۳۹۴). "تأثیر ساختار مالکیت و ساختار مالی بر حق‌الزحمه حسابرسی"، **دانش حسابرسی**، شماره ۶۰، ص ۹۳-۱۱۳.
۵. سینایی، حسنعلی، رشیدی‌زاده، فاطمه. (۱۳۸۹). "بررسی بررسی ارتباط بین تغییرات سهم بازار با ارزش‌گذاری عایدات و فرصت‌های رشد آتی شرکت‌ها"، **فصلنامه بررسی‌های حسابداری و حسابرسی**، شماره ۱، ص ۳۱-۴۶.
۶. مشایخی، بیتا، حسن‌زاده، شادی، امینی، یاسین، منتهی، وحید. (۱۳۹۵). "تأثیر کیفیت حسابرسی داخلی بر حق‌الزحمه حسابرسی مستقل"، **پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی**، شماره ۳۱، ص ۴۱-۵۶.
۷. ملکیان، اسفندیار، احمدپور، احمد، محمدی، منصور. (۱۳۹۰). بررسی رابطه بین وجه نقد‌نگهداری شده و عوامل تعیین‌کننده آن در شرکتهای پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران، **تحقیقات حسابداری و حسابرسی**، انجمن حسابداری ایران، شماره ۱۱، ص ۹۶.
۸. موسوی، سیدعلیرضا، داروغه‌حضرتی، فاطمه. (۱۳۹۰). "بررسی رابطه بین جریان نقد آزاد و حق‌الزحمه حسابرسی در شرکتهای پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران"، **فصلنامه حسابداری مالی**، شماره (۱۰)، ص ۱۷۳-۱۴۱.
۹. نیکبخت، محمدرضا، تنانی، محسن. (۱۳۸۹). "آزمون عوامل موثر بر حق‌الزحمه حسابرسی صورت‌های مالی"، **پژوهش‌های حسابداری مالی**، شماره ۲، ص ۱۱۱-۱۳۲.
۱۰. یحیی‌زاده، محمود، شمس، شهاب‌الدین، پاکدین امیری. (۱۳۹۲). بررسی تأثیر فرصت‌های رشد در ارزش‌گذاری جریان نقدی آزاد، **فصلنامه بررسی‌های حسابداری و حسابرسی**، شماره ۱، ص ۱۱۳-۱۳۲.
11. Arena, M., & Julio, B. (2015). "The Effects of Securities Class Action Litigation on Corporate Liquidity and Investment Policy," **Journal of Financial and Quantitative Analysis**, 50(1), 251-275.
12. Anderson, U., Kadous K., & Koonce. L. (2004). "The role of incentives to manage earnings and quantification in auditors' evaluations of management-provided information," **Auditing: A Journal of Practice & Theory**, 23, 11-27.
13. Benjamin, S. J Ramachandran. J, Marathamuthu, S. M, Mohamed. ZI. (2015). "Cash Holdings and Their Impact on Audit," Available at ssm.
14. Bates, T.W., Kahle, K.M., Stulz, R.M. (2008). "Why do U.S. firms hold so much more cash than they used to?," Working Paper.

15. Christie, A.A., & Zimmerman, J. (1994). "Efficient and opportunistic choices of accounting procedures: corporate control contests," **The Accounting Review**, 69(4), 539-566.
16. DeFond, M. & Zhang, J. (2014). "A review of archival auditing research," **Journal of Accounting and Economics**, 58, 275-326.
17. Ettredge, M., Fuerherm, E. E., & Li, C. (2014). "Fee pressure and audit quality," **Accounting, Organizations and Society**, 39, 247-263.
18. Ferreira, M. A., & Vilela, A. (2004). "Why do firms hold cash? Evidence from EMU countries," **European Financial Management**, 10 (2), 295-319.
19. Garcia-Teruel, P. J., Martinez-Solano, P., & Sanchez-Balesta, J. P. (2009). "Accruals quality and corporate cash holdings", **Accounting and Finance**, 49 (1), 95-115.
20. Griffin, P.A., Lont, D. H., & Sun, Y. (2010). Agency problems and audit fees: further tests of the free cash flow hypothesis, **Accounting and Finance**, 50 (2), 321-350.
21. Gul, F.A., & Tsui, J. S. L. (1998). "A test of the free cash flow and debt monitoring hypotheses: Evidence from audit pricing," **Journal of Accounting and Economics**, 24, 219-237.
22. Jensen, M. C. (1986). "Agency costs of free cash flow, corporate finance and takeovers," **The American Economic Review**, 76, 323-329.
23. Ji, Amy E. (2016). "Non-Audit Services and Corporate Cash Holdings," **Journal of Accounting & Finance**, 16 (6), 140-153.
24. Kim, J. B., Lee, J. J., & Park, J. C. (2015). "Audit quality and the market value of cash holdings: The case of Office-level auditor industry specialization," **Auditing: A Journal of Theory & Practice**, 34(2), 27-57.
25. Kim, Y., Li, H., Li, S. (2014). "CEO Equity Incentives and Audit Fees," **Contemporary Accounting Research**, 32 (2), 608-638.
26. Kimberly, G, Kimberly, C, Adam J.A, Yezen H.K. (2015). "Auditor Pricing of Excess Cash Holdings," **Journal of Accounting, Auditing & Finance**, 32(3), 423-443.
27. Lang, L.H.P., Stulz, R.M., & Walkling, R.A. (1991). "A test of the free cash flow hypothesis, the case of bidder returns," **Journal of Financial Economics**, 29, 315-335.
28. Myers, S. C., Rajan, R. G. (1998). "The paradox of liquidity", **Quarterly Journal of Economics**, 113(1), 733-771.
29. Opler, T., Pinkowitz L., Stulz R., & Williamson R. (1999). "The Determinants and Implications of Corporate Cash Holdings", **Journal of Financial Economics**, 52(1), 3-46.
30. Shleifer, A., & Vishny, R.W. (1997). A survey of corporate governance, **The Journal of Finance**, 52, (2), 737.
31. Simunic, D. A. (1984). "Auditing, consulting and auditor independence," **Journal of Accounting Research**, 22(2), 679-702.
32. Schumacher, P. (2011). "Speech presented at the 2011 Forum on Auditing in Small Business Environment, Dallas, Texas," (3.11.2011). <http://pcaobus.org/News/Events/Documents/2011_Forum/Dallas_Slides.pdf>.
33. Sun, Q., Yung, K., & Rahman, H. (2012). "Earnings quality and corporate cash holdings," **Accounting and Finance**, 52 (2), 543-571.
34. Wang, Y., Chen, Y.X., Song, C.H. (2014). "Inflation, operating cycle, and cash holdings," **China Journal of Accounting Research**, 7(4), 263-276.

Growth opportunities, Cash Holding and Audit Fee

Hasan Hemati (PhD)¹©

Assistant Professor, Department of Accounting, Parandak Higher education institution, Iran

Esmail Amiri²

Ph.D. Student of Accounting, Faculty of Economics and Administrative Sciences, University of Mazandaran, Babolsar, Iran.

Safdar Alipour³

Faculty member of Khalij e Fars University, Boshehr, PhD Student of Accounting, Mazandaran University

(Received: 18 February 2018; Accepted: 18 July 2018)

Managers, seeking economic benefits, maintain a high level of cash. Additional cash exacerbates agency problems between shareholders and managers; meanwhile auditors, in order to decrease audit risk related to cash holdings, demand more audit fees by more audit efforts. The current research, aimed to investigate the relationship between cash holdings and audit fees and also examine the role of growth opportunities in the relationship. In this study, the financial information of 65 companies listed in Tehran stock exchange during the period of 2006-2015 has been examined. The results from testing the research hypotheses indicated that there is a significantly positive relationship between cash holdings and audit fees, suggesting that higher level of cash holdings requires more audit efforts and in turn, higher audit fees. The other results suggested that both high and low growth opportunities of firms strengthen the relationship. In fact, due to the emergence of agency conflict resulting from cash holdings, their audit becomes difficult, and opportunistic behavior, especially in firms characterized by high growth level, increase managers' activities toward gaining their goals and maintaining their positions, and finally, audit fees are increased due to auditors' efforts.

Keywords: Cash Holdings, Audit Fees, Growth Opportunities, Agency Conflict.

¹ hemmatih433@yahoo.com

² esmaeilamiri303@yahoo.com

³ safdar.alipour@pgu.ac.ir (Corresponding Author)